

SUDJELOVANJE ŠKOLSKIH INSTITUCIJA U DOŽIVOTNOJ IZOBRAZBI POLJOPRIVREDNIKA

ENGAGEMENT OF SCHOLASTIC INSTITUTIONS IN LIFE-LONG EDUCATION OF FARMERS

V. Puževski

SAŽETAK

Permanentna ili doživotna izobrazba usvojena je poodavno kao životna neminovnost. Pripremljenost i praćenje stalnih mijena u struci, pa i u životu, što je životna potreba čovjeka današnjice ima svoje korijene u želji i nastojanjima čovjeka da bi upotpunio svoju početnu izobrazbu i obogatio osobno iskustvo. Navedeni stav vrijedi za sve struke i područja pa tako i poljoprivredu.

Pokušaji križevačkih poljoprivrednih učilišta kroz njihovu povijest ukazuju na iskustva i na tom planu. Uz Gospodarsko-šumarsko učilište i njegova različita nastojanja na unapređivanju i poboljšanju poljoprivredne proizvodnje djeluje niz godina kao zasebnost tzv. "Ratarnica" s posebnim zadacima širenja specifične kulture vezane za poljoprivrednu proizvodnju u najširim krugovima neposrednih proizvođača. Na postojećim iskustvima valja graditi i ovovremenska nastojanja u doživotnoj izobrazbi poljoprivrednih stručnjaka svih razina.

Doživotnost kao osebujnost današnje izobrazbe usvaja se već u tijeku redovitog školovanja, a nastavlja kao životni stil nakon završene redovite izobrazbe. To je uvijek individualna aktivnost u kojoj mogu školske institucije svojim sudjelovanjem imati vrlo značajnu ulogu. Zato se pri njima osnivaju posebne službe koje imaju ulogu organizatora i koordinatora raznovrsnih oblika usavršavanja u struci. Od tečajeva raznih vrsta, dopisnog školovanja, istraživačkih aktivnosti rastu oblici izvanškolske izobrazbe. Oni su pretežno stručno-profesionalne naravi, često usmjereni stjecanju kvalifikacije, no sve se više javljaju sadržaji i potrebe, ne samo za širenje profesionalne izobrazbe nego i za zadovoljavanje drugih potreba današnjeg čovjeka. Školama, koje premalo njeguju ove oblike djelovanja konkuriraju različite alternativne nedržavne institucije kao i masovni mediji informiranja. Uloga škola je i na ovom planu značajna i ne bi je smjelo zapostavljati nego osmišljavati njeno ovovremensko djelovanje.

ABSTRACT

Permanent or life-long education is an inevitable life need. To be educated and to follow regularly changes in one's own profession and in life generally is the need of the man today. This need has its roots in the man's desire and aspiration to improve his primary education and to enrich personal experience. This is true for all professions, therefore for agriculture too.

Agriculture education institutions of Križevci made significant efforts in the past. In addition to "High School for Economy and Forestry" and its constant efforts to support and improve agriculture, an independent institution, "Ratarnica", has already been active for a long time. Its objectives have been the extension and dissemination of knowledge and information related to agricultural production among wide-spread farmer community.

Existing experience should be the fundament for further development of activities related to life-long education of agricultural experts, farmers and all other subjects in the agricultural sector.

Life long education has been introduced into regular education process, and then continues after the completion of regular schools. It is always an individual activity, in which schools can have a significant part. Having this in mind, schools are nowadays establishing special services, responsible for the organization and co-ordination of various types of additional professional education and training. Different courses, correspondence courses, research and trial activities, are just some of the whole range of post-school education activities. These activities are mostly professional and expert, often focused on certain degree education. In addition, nowadays they offer subjects and activities which will not only improve professional knowledge and skills, but will fulfil other needs of modern man. Currently schools, which do not pay enough attention to these needs, have competitors in different alternative, non governmental institutions, and mass-media.

The role of schools is important in this field, and should not be neglected, but also systematically analysed and developed.

PRISTUPNA MISAO

Permanentna ili doživotna izobrazba usvojena je podavno kao životna neminovnost. Pripremljenost i praćenje stalnih mijena ne samo u struci, nego i sveukupnosti življenja, životna su potreba današnjeg vremena, čovjeka današnjice, a ima svoje korijene u želji i nastojanjima čovjeka da bi upotpunio svoju početnu izobrazbu i obogatio osobno iskustvo, da bi uvijek i stalno bio u središtu događanja i osposobljen za djelotvornu angažiranost u postojećim

životnim tokovima. Izraslo iz potrebe usavršavanja u struci koje je vezano uz nevjerojatno brze promjene u svim zanimanjima, pa i potrebu mijenjanja zanimanja tijekom radnog dijela čovjekova života, doživotna izobrazba je prihvaćena i usvojena kao opći stav o izobrazbi. Izobrazba, odnosno obrazovanje i odgoj, prestaje biti samo dio pripremanja za život, izobrazba je dio življenja današnjeg čovjeka. Prema tome ovaj stav utječe i na postavljanje, nazovimo ga tako, redovitog školovanja, koje dobiva zadaću da uz stvaranje mogućnosti za usvajanje određenog sustava životno potrebnih znanja gradi u mladog čovjeka potrebu za stalnim učenjem i osposobljava ga za samostalno učenje tijekom čitava životnog vijeka.

Navedeni stav vrijedi za sve struke, vezan je za čovjeka kao ljudsko biće, vrijedi za sva životna područja pa tako i poljoprivredu.

O NEKIM KRIŽEVAČKIM ISKUSTVIMA

Kada se u Križevcima kao kolijevci organizirane poljoprivredne izobrazbe u Hrvata (ne samo u Križevcima) razmišlja uz obilježavanje 135. jubileja institucionalne izobrazbe stručnjaka u poljoprivredi, o tome kako dalje, želio bih, kao sin ovoga kraja (po učiteljskom životnom opredjeljenju), iznijeti nekoliko misli o aktualnosti teme i mogućnostima njene realizacije.

Pokušaji križevačkih poljoprivrednih učilišta kroz njihovu dugu povijest ukazuju na pokušaje i iskustva i na tom planu. Ovaj se odgojni zavod nosio od prvih dana mišlju kako s jedne strane razvijati znanstveni pristup rješavanju pojedinih pitanja gospodarenja u poljoprivredi, i s druge strane kako svoja dostignuća prenositi ne samo do posebno obrazovanih, školovanih kadrova, nego i do neposredne svakodnevne životne prakse čovjeka koji živi u poljoprivrednoj proizvodnji. Čitamo o tome u brojnim izvještajima pripremanim za obilježavanje pojedinih godišnjica djelovanja ove institucije, bio sam i osobno svjedokom nekih aktivnosti.

Uz križevačko gospodarsko učilište, koje je mijenjajući nazive ipak u svojoj osnovi bilo to tijekom svoje povijesti, javljaju se različita nastojanja na unapređivanju i poboljšanju poljoprivredne proizvodnje, gospodarenja u poljoprivredi i života ljudi što žive u poljoprivredi i od poljoprivrede. Znade se tako za zimske tečajeve iz raznih područja, npr. ratarstva, gospodarstva, pčelarstva i dr. (dakle uske struke), za tečajeve iz zadrugarstva kao načina njegovanja zajedništva i oblika lakšeg svladavanja pojedinih životnih teškoća, te organiziranog nastupanja, za tečajeve iz knjigovodstva nužnog za osmišljavanje gospodarskog poslovanja itd. Tako je nastala i tzv. "Ratarnica" organizirana da se objedine pojedina nastojanja u sustavnu što potpuniju izobrazbu čovjeka sela, u kojoj je bilo mjesta i za njegovanje kulture

sveukupnosti življenja. Ta je spona teoretskog, praktičnog i životno-kulturnog pristupa životu seoskog gospodarstva doživjela svoj uspon. Uvjeren sam da bi današnja traganja morala posegnuti upravo za tim pokušajima i iskustvima i da bi morala od njih polaziti. Različiti savjetodavni oblici što su se javljali tijekom posljednjeg pola stoljeća pod različitim nazivima (poljoprivredna služba, poljoprivredne stanice i dr.) s istom zadaćom nastavljači su započetih aktivnosti vezanih uz "Ratarnicu". Nažalost prečeste organizacijske promjene govore o poteškoćama koje onemogućavaju sustavno djelovanje na permanentnoj izobrazbi. Međutim pokušaji i iskustva križevačkih učilišta od početka do današnjih dana govore o vrijednim nastojanjima da se ova školska institucija angažira i na podizanju opće gospodarske kulture u nas. (Detaljno opisano u: Poljoprivredna škola u Križevcima, prigodom 90. godišnjice rada, 1950., str. 173-185).

RAZMIŠLJANJA O DANAŠNJOJ AKTIVNOSTI

Nastojanja u širenju poljoprivredne, ili bolje reći gospodarske kulture u narodu nisu nikada prekinuta u svim institucijama što su nastajale i opstojale na temeljima 1860. godine osnovanom Gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima. Bilo je, istina, razdoblja kada je ta aktivnost bila jačeg intenziteta i onih kada se manje osjećala. Dosadašnja iskustva ukazuju na bogatstvo pokušaja. Na postojećim iskustvima gradi se i današnja praksa, a valja planirati i daljnje korake.

Ako su dosadašnje akcije bile usmjerene prvenstveno na dodatnu izobrazbu, iako se pokušavalo i s podizanjem opće životne kulture stanovništva sela, za pretpostaviti je da će današnji pristup izobrazbi, odgoju i obrazovanju, nositi u sebi korijene i elemente doživotnosti aktivnosti učenja. To je, možemo ustvrditi, polazni stav školske pedagogije danas. Svladavanje svih suvremenih tehnika učenja, u tzv. teoretskim predmetima i onima praktične naravi, u povezivanju teorije i prakse neposredne proizvodnje, uz njegovanje potrebe za učenjem kao čovjekovim životnim opredjeljenjem, postaju temeljne zadaće školske izobrazbe. Očito mijenja se tretiranje metodike školske nastave od isključivog usmjerenja na ovladavanje sustavom spoznaja riječima, dakle isključive okrenutosti usvajanju "knjiških" znanja. Metodika se postavlja šire, okreće se osposobljavanju za učenje kao potrebu današnjeg čovjeka za životnošću znanja. Važnu ulogu na tom planu imaju i neobavezne učeničke izvannastavne aktivnosti postavljene sve češće u obliku učeničke samoorganiziranosti. Iz škole će, nadamo se, sve više izlaziti mladi ljudi s potrebnom osposobljenošću za nastavljanjem osobne izobrazbe tijekom radnog pa i sveukupnog životnog ciklusa.

Na osnovi kratko opisanog pristupa školskoj nastavi danas grade se pristupi i oblici posliješkolske izobrazbe. Ona je očito prvenstveno osobne naravi. Istina, mnoga će radna mjesta uvjetovati potrebu za nastavljanim učenja ili studiranja, no učenje nakon završenog redovitog školovanja ipak je u domeni vlastitog osobnog opredjeljenja koje je često vezano i uz mnoge napore pa i žrtve, ono sigurno uvjetuje napredovanje u struci, no ne mora nužno uvjetovati i napredovanje u radnom položaju.

Posliješkolsko učenje nakon završene srednje škole često je i prvenstveno usmjereno na studij. Ako se ne posreći ostvarenje mogućnosti redovitog studija zainteresiranima stoji na raspolaganju izvanredni studij uz rad. Na tom području za očekivati je fleksibilnije oblike studija od postojećih i suviše kruto programski oblikovanih koji ne omogućavaju usavršavanje na primjer u konkretnom području u kojem mladi stručnjak radi, nego ga se upućuje na programsku "ukalupljenost" propisanog studiranja. Mogućnosti slobodnog biranja predmeta studiranja, s dogovornim programiranjem, kod nas ne postoje.

I postdiplomski studij samo je na izgled slobodno oblikovan. Moralo bi se omogućiti stjecanje specijalizacije u užim radnim područjima vezanim upravo za njihove specifičnosti.

Potreba takvih specifičnosti vodi u individualno učenje, u traganje za onim znanjima koja su pojedincu potrebna za uspješnost obavljanja određenih zadataka određenog radnog mjesta. Pred našim je srednjoškolskim i visokoškolskim institucijama zadaća da omogućuje okupljanje i organizirano svladavanje novina potrebnih u suvremenim tokovima određenih poslova. Javlja se dakle potreba za povezanošću završenih stručnjaka s institucijama u kojima su sticali svoju temeljnu izobrazbu, za povezanošću učitelja i njihovih učenika. Otvorimo u tom smislu različite mogućnosti zajedničkog suradničkog bavljenja i napredovanja. Bivši učenici postaju na taj način suradnici svojih učitelja i članovi timova u istraživačkim aktivnostima, što cjelokupnom procesu usavršavanja daje novu kvalitetu.

Pretpostavljam da bi u iznesenom smislu naše škole i naša učilišta morali sve više postajati svojevrsni centri okupljanja upravo onih učenika i studenata koji žele istraživati i učiti, specijalizirati se u struci i napredovati.

Na iskustvima križevačke "Ratarnice" i mnoštvu njenih raznovrsnih tečaja i akcija temelje se današnji pokušaji otvaranja poljoprivrednih školskih institucija gospodarskom prosvjećivanju širih dimenzija. To drugo veliko područje djelovanja izvannastavnih djelatnosti ovih institucija, kojima kao da ponestaje snage za takve aktivnosti, bitno je za unapređivanje sveukupnosti poljoprivrede kao i kulture življenja u seoskim obiteljima i seoskim sredinama posebice. Radi toga potrebno je i savjetodavne službe, kojih je danas relativno dosta, vezati uz organizacijsku, koordinacijsku i stručnu angažiranost školskih

institucija gdje god je to moguće. Jer u životnoj praksi ta su dva izvora, škola - savjetodavna služba, prečesto odvojena. Na tom je planu nužno, zajedno s organima vlasti, pronalaziti današnjem vremenu i čovjeku odgovarajuće oblike usavršavanja.

U vrijeme razvitka informatičkih tehnologija i procvata medija javnog priopćavanja nužno je prilagoditi se mogućnostima što ih oni nude. Postavlja se međutim pitanje da li zbog mnoštva informacija kojima je čovjek danas naprosto zapljusnut i iz oblasti gospodarskog prosvjećivanja, da li mogu školske institucije prepustiti brigu o vođenju gospodarskog prosvjećivanja drugim čimbenicima današnje zbilje. Istina, mnogi su stručnjaci uključeni u te aktivnosti, ipak mislim da se školske institucije ne smiju zatvarati ovoj važnoj i u osnovi ipak svojoj zadaći.

MISAO NA KRAJU

Doživotnost kao osebnost današnje izobrazbe usvaja se tijekom redovitog školovanja, a nastavlja kao životni stil nakon završene redovite izobrazbe. To je uvijek individualna aktivnost u kojoj školske institucije imaju značajnu ulogu. Radi toga nužno je u njima osnivati posebne službe koje imaju ulogu organizatora i koordinatora raznovrsnih oblika usavršavanja. Od tečajeva raznih vrsta i trajanja, dopisnog školovanja, istraživačkih aktivnosti uz škole ali i na terenu, izložbi, ogledne proizvodnje, animiranja za nju, korištenja radija i televizije, tiska i drugih oblika izvanškolske permanentne izobrazbe. Ona je pretežno stručno profesionalne naravi, često usmjerena mijenjaju kvalifikacije, no sve je veća potreba ne samo za širenjem profesionalne izobrazbe nego i za zadovoljavanjem drugih životnih potreba u kulturi življenja današnjeg čovjeka.

Školama se na tom planu pojavljuje u posljednje vrijeme konkurencija različitih nedržavnih institucija s alternativnim programima i sadržajima, uz značajno sudjelovanje masovnih medija informiranja. Međutim uloga škola u permanentnoj izobrazbi ne prestaje, ona je od posebne životne važnosti i ne bi se je smjelo zapostavljati nego oživljavati i smišljeno postavljati kao nedjeljivi dio cjelokupnog njenog djelovanja.

LITERATURA

Antić, Stanko (mr.): Europska orijentacija hrvatskoga školstva, Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1995.

Gjurašin, Branimir (ur.): 120. obljetnica poljoprivrednog školstva i znanstvenog rada u Križevcima, Poljoprivredni institut, Križevci, 1980.

V. Puževski: Sudjelovanje školskih institucija u doživotnoj izobrazbi poljoprivrednika

Leseourne, Jacques: *Obrazovanje i društvo, izazovi 2000. godine*, Educa, Zagreb, 1993.

Matijević, Milan i dr.: *Pluralizam u odgoju i školstvu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1994.

Pivac, Josip: *Škola u svijetu promjena*, Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1995.

*** *Poljoprivredna škola u Križevcima, prigodom 90-godišnjice rada*, Profesorski zbor Poljoprivredne škole, Križevci, 1950.

Seleš, Josip (ur.): *Poljoprivredni institut Križevci, 1860-1985*, Poljoprivredni institut Križevci, Križevci, 1985.

Trstenjak, Anton: *Kad bih još jedanput živio, U pravi trenutak*, Đakovo 1990.

Adresa autora - Author's address:

Primljeno: 16.11.1995.

Prof. dr. sc. Valentin Puževski, gradonačelnik
Križevci